

KBR Koester
de tijd

Museum

15 mei 2020

Historische context

Het grondgebied van het huidige België, een deel van Noord-Frankrijk en een stukje van Nederland vormden in de 15de eeuw een machtige en centrale staat die “Bourgondische Nederlanden” werd genoemd. Die staat werd achtereenvolgens geleid door de vier Bourgondische hertogen van het huis Valois, i.e. Filips de Stoute († 1404), Jan zonder Vrees († 1420), Filips de Goede († 1467) en Karel de Stoute († 1477).

De 15de eeuw in de Bourgondische Nederlanden was een periode van economische voorspoed en een bloeiend artistiek en cultureel leven. Steden als Brugge, Brussel, Gent, Antwerpen, Mechelen of Doornik wierpen zich op als internationaal vermaarde handelsmetropolen en vormden toonaangevende artistieke centra. Onder het bewind van de bijzonder charismatische Filips de Goede was er een nooit geziene bloei van de schilderkunst van de Vlaamse primitieven, bereikten de Brabantse retabels hun hoogtepunt en werden prestigieuze burgerlijke en religieuze gebouwen opgetrokken als getuigen van het succes van de flamboyante gotische architectuur.

De Librije van de Bourgondische hertogen

De aanzet voor de bibliotheek van de Bourgondische hertogen werd gegeven door Filips de Stoute, die de boeken naliet aan zijn erfgenamen, Jan zonder Vrees en Filips de Goede. Onder Karel de Stoute telde de “librije” niet minder dan negenhonderd handschriften die door de grootste kunstenaars van de middeleeuwen waren gekopieerd en verlucht. Deze buitengewone librije bevat belangrijke teksten van de middeleeuwse literatuur, zoals het werk van Christine de Pizan, de *Roman de la Rose* van Jean de Meung en Guillaume de Lorris, de *Histoire de Charles Martel* of ook nog Aristoteles’ *Ethica* en *Politica*. Ze

was een van de grootste boekenverzamelingen van haar tijd, naast die van de Franse koning Karel V, die van de hertog van Berry, die van de Medici of de bibliotheek van de paus.

De ca. tweehonderdtachtig handschriften van de *Bourgondische librije* die KBR vandaag bewaart, raken alle domeinen van het middeleeuwse denken: literatuur, antieke geschiedenis, wetenschappen, moraal, religie, filosofie maar ook het recht, de dichtkunst of de ridderromans. De oudste van deze werken dateren van de 13de eeuw, de recentste van het einde van het feodale tijdperk. Vele werken werden op uitdrukkelijk verzoek van de hertogen geschreven door vermaarde kopiisten, zoals Jean Miélot, Jean Wauquelin en David Aubert.

Heel wat van deze codices vormen absolute meesterwerken van de Franse of Vlaamse miniatuurkunst. Ze werden vervaardigd door Willem Vrelant, Loyset Liédet, Jan de Tavernier, Philippe de Mazerolles, Simon Marmion of ook nog Lieven van Lathem, stuk voor stuk miniaturisten die in reputatie en talent de vergelijking kunnen doorstaan met Vlaamse primitieven als Jan Van Eyck, Rogier Van der Weyden of Hans Memling.

Onderzoekers zijn het erover eens dat handschriften als de *Chroniques de Hainaut* van Jacques de Guise, de *Heures du duc de Berry*, het *Peterborough Psalter*, de *Histoires de Charles Martel*, de *Roman de Girart de Nevers* of ook de *Croniques et Conquestes de Charlemagne* tot de vijftig meest prestigieuze handschriften wereldwijd behoren.

Museumparcours

Het museum wordt opgesplitst in twee grote delen, telkens op één verdieping, waarbij het eerste toelichting geeft bij wat er in het tweede deel te zien is.

Op de eerste verdieping verkent de bezoeker de verschillende aspecten van de gouden eeuw in onze gewesten alvorens stap voor stap te volgen hoe een handschrift wordt vervaardigd. Het parcours begint in de Nassaukapel met een inleidende film en de voorstelling van de religieuze context in de late middeleeuwen. Hier krijgen getijdenboeken, heiligenlevens of retabels vitrines op maat.

Daarna ontdekt de bezoeker de stappen in het productieproces van een middeleeuws handschrift. Vervaardiging van de drager, schrift, versiering en boekband worden toegelicht, geïllustreerd, aangeraakt of zelfs in de praktijk gebracht. De ontdekking van de gouden eeuw krijgt een vervolg in een aantal ruimtes met elk een eigen thema. Historische, politieke en economische context, artistiek en literair universum, persoonlijkheid van de opdrachtgevers van handschriften worden voorgesteld en – vooral – geïllustreerd aan de hand van uitzonderlijke stukken die afkomstig zijn uit de collecties van KBR en andere prestigieuze instellingen.

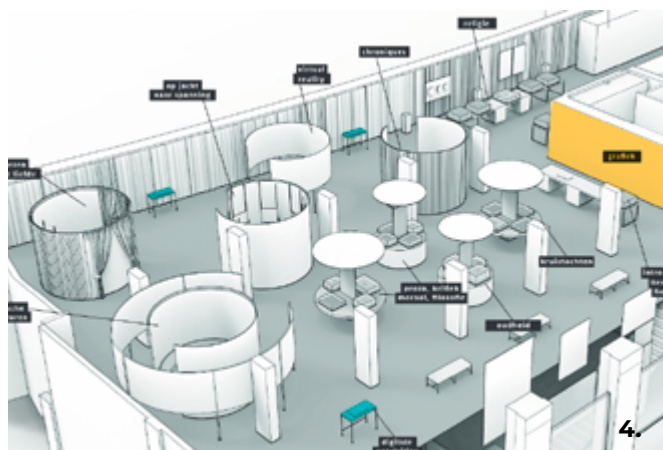

1. De Nassaukapel of Sint-Joriskapel ziet er vandaag nog precies zo uit als omstreeks het jaar 1500, toen Dürer de kapel bezocht. De aandachtige bezoeker kan de buitenmuur van de kapel bewonderen van op de Kunstberg, net als het beeld van de heilige die de draak verslaat.

2. Voorziene inrichtingen in de Nassaukapel

3. Preview van de ruimte gewijd aan de fasen in de vervaardiging van een handschrift (centraal) en aan de 15de-eeuwse context (gekleurde zones aan de zijkant).

4. 5. Preview van de inrichting van de verdieping.

In het tweede deel maken we plaats voor verwondering. De handschriften van de hertogen worden voorgesteld in een scenografie die zich richt op de ontmoeting met het originele document. Net zoals de hertog dat destijds deed, kuiert de bezoeker te midden van deze schatten; zijn voorkeur leidt hem van de ene tot de andere schat. Hij kan zich onderdompelen in avonturenverhalen, kan de sfeer van een gevechtstafereel aan den lijve ondervinden, de beheersing van een kunstenaar naar waarde schatten, de rijkdom van een prestigieus boek bewonderen of zich amuseren met de ontelbare drolerieën in de marge.

Een zeer kort laatste deel schetst het wedervaren van deze schatten tijdens de zes eeuwen die ons scheiden van de gouden eeuw en de belangrijkste fasen in de totstandkoming van de uitzonderlijke collecties die KBR vandaag bewaart. Bij de uitgang van het museum wordt een speciale ruimte ingericht voor workshops en educatieve animatie.

Hedendaagse technieken voor een zo authentiek mogelijke «à la carte» ervaring

Hoe kan men een boek dat is ontworpen om te doorbladeren nu echt naar waarde schatten wanneer het in een vitrine wordt tentoongesteld en er slechts twee pagina's te zien zijn? Dit gegeven leidt telkens opnieuw tot frustratie, zowel bij wie geboeid is

door geschiedenis als bij wie zich gewoon door zijn nieuwsgierigheid laat leiden en een tentoonstelling van handschriften bezoekt. Vandaag maken moderne technologieën het mogelijk zich in te beelden hoe je een boek kunt doorbladeren zoals Filips de Schone dat deed aan zijn tafel, elk detail nauwkeurig te bekijken, het verhaal te volgen dat in het boek wordt verteld en te ondervinden hoe het materiaal van het tentoongestelde object aanvoelt. Dit is allemaal mogelijk terwijl de bezoeker het origineel bekijkt dat veilig in de vitrine blijft liggen.

De nieuwe technologieën zullen ons de kans bieden een drievoudige uitdaging aan te gaan: handschriften voorstellen in vijf talen die om de drie maanden worden vervangen en waarbij elke bezoeker een ervaring op maat kan beleven. Door bezoekersprofielen te bepalen en een parcours uit te stippelen op verschillende leesniveaus willen we een museum creëren dat zowel bezielde liefhebbers, nieuwsgierige toeristen als kinderen zal weten te boeien.

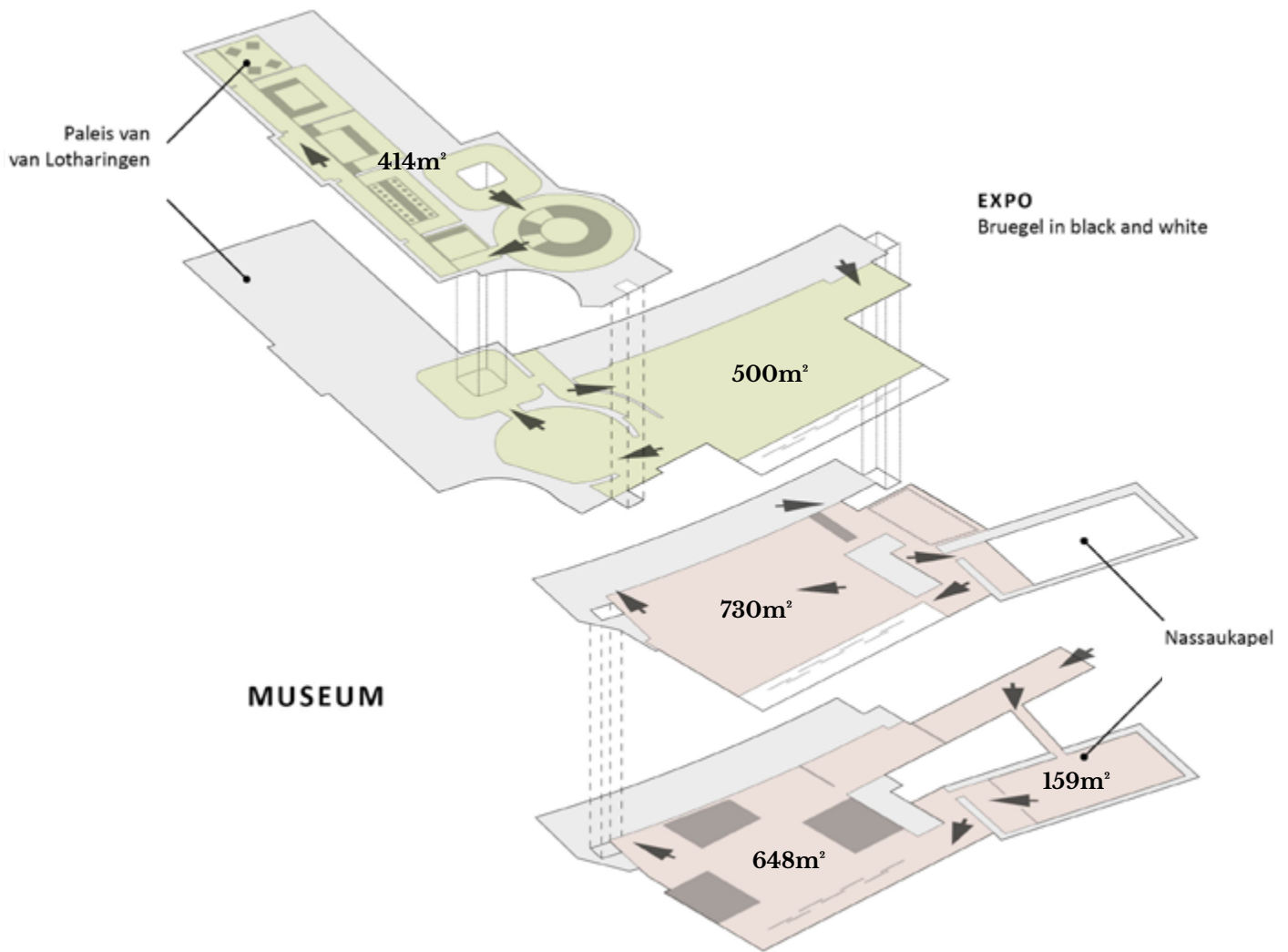
Niet enkel handschriften

Meer dan tweehonderd documenten krijgen een plaats in het nieuwe museum. Natuurlijk is er een centrale plaats weggelegd voor de handschriften van de librije van de Bourgondische hertogen, maar er zullen ook andere belangrijke stukken uit onze erfgoedverzamelingen te zien zijn: tekeningen, prenten, zegels, incunabelen ... Dankzij partnerschappen die we met andere instellingen in binnen- en buitenland aangaan, zullen we daarnaast ook retabels, schilderijen, beeldhouwwerk, dagelijkse voorwerpen en zelfs middeleeuwse wapens tentoonstellen. Het zijn allemaal belangrijke stukken die in dialoog treden met onze handschriften.

Publicaties

In een volledig opnieuw ingerichte boekhandelshop zullen we meerdere publicaties in een volledig opnieuw ingerichte shop zullen publicaties aangeboden worden met een link naar het museum en voor verschillende doelpublieken. U zult er zowel algemene werken over handschriften terugvinden als meer specifieke publicaties rond bepaalde thema's. Er komt eveneens een syntheseswerk over de geschiedenis van de Librije van de hertogen van Bourgondië en hun uitzonderlijke handschriften in samenwerking met Harvey Miller Publishers.

Librije van de hertogen ook online beschikbaar

De bijna 280 handschriften uit de bibliotheek van de Bourgondische hertogen zullen vanaf de opening van het museum ook volledig digitaal te raadplegen zijn via onze online catalogus.

